

BEDRNIK

HLAVNÍ TÉMA

Kompetence jednat

Věřit v úspěch a dosahovat ho

Pomáháme spolu mimo školu – jak to dopadlo

Skautské patronáty – bláto, trny a radost

Rozhovor o odvaze nerůst

Podnikavé dny

Adaptáři se vydávají do světa

školní
zahrada

téma ➔ Jarní deštičky

Podnikavé dny

Podnikavé dny podněcují žáky nejen zamyslet se nad udržitelností a klimatem, ale také pro to něco udělat.

Výchova k podnikavosti především vytváří žákům podmínky, v rámci kterých mohou trénovat sadu potřebných kompetencí. Už víme, že podnikavost není to samé co podnikání. Podnikavost je hledání příležitostí s cílem vyrazit do akce a proměnit je v hodnotu pro sebe i pro ostatní. Položit pevné základy výchovy k podnikavosti znamená zařadit proaktivní přístup žáků do každodenní praxe vzdělávání školy. Základní škola Kuřim a Gymnázium a SOŠ Mikulov daly svým žákům možnost realizovat vlastní nápady v rámci programu *Podnikavé dny*, jehož garantem je Lipka (a je součástí projektu Implementace KAP JMK II – Podpora podnikavosti a kreativity v JMK).

Lipka nabízí v rámci podpory výchovy k podnikavosti řadu různých programů se společným cílem, a tím je přímá podpora žáků v rozvoji podnikavých dovedností. Může to být podpora finanční gramotnosti pomocí programu *Dr. Zdedil a pan Zdražil*, který je zaměřený na hospodaření s domácím rozpočtem. Nebo desková hra *Lesárium*, kde se pro změnu učí šetrně hospodařit s lesem. A pak jsou tu programy, které žákům nabízejí možnost upevnit si celou škálu dovedností formou žákovských miniprojektů. Například *Ekoškola*, *Škola pro udržitelný život*, *Extra třída* nebo *Pod-*

nikavé dny. Žáci dostávají příležitost otužit se v reálném světě, kde je třeba z problému vytvořit příležitost, dokázat najít zdroje v sobě i v okolí a nebát se vyrazit do akce.

Kompletní nabídku různé formy podpory, materiálů a inspirace najdete na webu: www.podnikavamysl.cz.

Vraťme se ale k programu *Podnikavé dny*, na němž jsme se rozhodli demonstrovat, jak to může konkrétně vypadat, když se pedagog rozhodne ke vzdělávání svých žáků přistoupit jinak než od tabule.

Podnikavé dny jsou program, v němž jde o vědomé posilování konkrétních dílčích kompetencí, které vychází z *Evropského rámce klíčových kompetencí k podnikavosti* (tzv. *EntreComp*, se kterým jste se mohli seznámit v loňském lednovém čísle). Jejich základní oblasti jsou: Nápady a příležitosti, Zdroje a Do akce. Program nabízí dvě úrovně – skupina žáků společně se svými učiteli připraví podnikavý den, který ostatním z nějakého úhlu představuje téma **Odpovědné jednání vůči přírodě a lidem** (v základní úrovni) nebo téma **Změna klimatu** (v pokročilé úrov-

Podnikavá mysl

ni). Realizace jejich projektu je podpořena finanční částkou ve výši několika desítek tisíc korun.

Nahlédněte pod pokličku tří konkrétních projektů. Zkušenosti, postřehy i cenové rady sdílí Patricie Sýsová a Hana Mikulíková, pedagožky z výše uvedených škol.

První z uvedených projektů s názvem **Víme, co jíme** vás bezpečně ujistí, že podpora podnikavosti není nikterak omezena věkem. Nepodceňujte prvňáčky.

Druhý s příznačným názvem **Dva v jednom** řeší nevyužitý prostor školního pozemku, na kterém díky středoškolákům vyrostla venkovní učebna s osázeným okolím a zázemím pro ptáky a hmyz.

Třetí projekt už podle svého názvu **Sad absolventů** vypovídá i tom, jakou formou je možné po sobě zanechat jinou stopu, než je ta uhliková.

VÍME, CO JÍME

Projekt ze Základní školy Kuřim shrnuje Patricie Sýsová.

Opravdu si myslíte, že víte, co jíte? Jak dlouhá je cesta, kterou musí urazit potraviny, než se dostanou na náš stůl? A že je někdy i zbytečná? Můžete sami vypěstovat něco, co se dá sníst? Kolik práce dá upéct si svůj rohlík? Chcete se osobně sekat s těmi, kdo nám dávají mléko, a zjistit, jak se z něho vyrábí sýr? Tušíte, že tím, co jíme, můžeme šetřit nejen peníze, ale hlavně snížit uhlíkovou stopu, a tím chránit přírodu a celou naši planetu? A myslíte, že tohle všechno zvládnou žáci navštěvující 1. třídu? Ač se školní docházkou teprve začínají, vymysleli prvňáci téma, obsah a název celého projektu a byli aktivními účastníky jeho plánování, realizace i reflektování. Cílem aktivity je dosáhnout změny v přemýšlení žáků při nakupování potravin a zvýšit povědomí žáků o původu potravin. ►

Bude to o tom, co jíme a zbytečně vyhazujeme

Žáci vyzorovali, že se hodně jídla vyhazuje. Ve spolupráci s dospělými členy týmu vymysleli téma a název projektu. V rámci tématu už měli spoustu poznatků, které jsme si navzájem sdělili. Z těchto nápadů vyplynuly aktivity, které se nám ve většině případů podařilo zrealizovat. Jeden z žáků zjistil, jak se k nám ovoce a zelenina dopravují. Další byl s rodinou na výletě na farmě, kterou nám doporučil. Jiný navrhoval výtvarné ztvárnění mapy a kalendáře. Realizace probíhala ve třídě a v družině, kde se do aktivit zapojovali i žáci z jiných tříd, tím se toto téma povedlo dostat do povědomí ostatních dětí ze školy. Projekt děti prezentovaly paralelní třídě. Prohlédly si společně sezónní kalendář, mapu dovozu potravin, poznávaly poslepu chuť a vůni námi vypěstovaných bylin. Pokud bylo nutné, aby pracovali všichni žáci (kuchařka, dárek pro maminku ke Dni matek, vystřihování ovoce a zeleniny z letáků), pracovalo se ve třídě. Činnosti nevyžadující spolupráci všech se realizovaly v družině, kde byl prostor i pro nezapojené děti.

Jak to bylo o našem Podnikavém dni

8:00–12:00

Děti tvořily kuchařku (šití, vybarvování, psaní přání, lepení) a chystaly třídu na odpolední Mňampárty. Před třídu instalovaly flipboard s pozvánkou, kam umístily vyrobené výstupy. Sestěhovaly skříňky, na ně umístily ovocno-zeleninovou planetu, na nástěnku přišpendlily sezónní kalendář, rozmístily lavice do dlouhé tabule, přikryly ubrusy. Nachystaly dárky pro maminky v podobě kuchařky a řeřicháčků se zápichem. Dospělí členové týmu pomáhali při výrobě kuchařky (šití), instalovali připravenou prezentaci fotografií pořízených během přípravy projektu, prováděli dohled a kontrolu při chystání třídy.

13:00–16:00

Na přípravě rohlíků a pomazánky se podílela celá třída. Všichni přiložili postupně ruku k dílu, zjistili, jak pracná je domácí výroba potravin a kolik zabere času. V průběhu tvořili hlasovací lístky pro svou rodinu. Dospělí členové týmu na vše jenom dohlíželi.

16:00–17:15

Mňampárty může začít. Děti návštěvníkům povídají o tom, co jsme od začátku projektu zažili, a ukazují, co vše jsme vytvořili. Vysvětlují, jak bude párty probíhat a jak se bude hlasovat. Chystáme pítí a sýry na ochutnávku, krájíme rohlíky a mažeme pomazánkou. Děti rozdávají hlasovací lístky rodinným příslušníkům, předávají kuchařky a řeřicháčky maminkám. Ochutnávka a volná zábava může za-

čít. Účastníci si prohlížejí vytvořené mapy a kalendáře, sledují nachystané prezentace snímků. Nakonec všichni přítomní bodují připravené pokrm. Vyhodnocení, předání diplomů a cen pak proběhlo v družině v následujících dnech.

Co se nám povedlo

Sezónní kalendář, ovocno-zeleninová planeta – mapa dovozu ovoce a zeleniny, dobrotky pro maminku, kuchařka jako dárek ke Dni matek, květináčky s vypěstovanými bylinkami, pozvánka na Mňampárty, hlasovací lístky, vlastnoručně upečené rohlíky a vyrobená pomazánka. Zorganizovat Mňampárty, prezentovat informace paralelní třídě, prezentovat fotografie a film o pečení rohlíků, zpracovat informace o projektu na fb školy.

Učít se dá i jinou formou než „ve školní lavici“

Abychom zjistili, co žáky při práci na projektu nejvíce zaujalo, namalovali o tom obrazy. Přemýšleli a bodovali, co jim nejvíce chutnalo na Mňampárty. Zjistili, že věci vyrobené doma z českých surovin jim chutnají. Více přemýšlejí o tom, co s rodiči nakupují. Žáci se naučili přijmout dílčí neúspěchy. Při práci se snažili hledat jiná řešení. Máme přirovnání k nepovedenému obrázku: při malování obrázku se něco nepovede podle představ, vytvořím z toho něco jiného, co se mi nakonec líbí víc.

Děti nepotřebují vyhrávat

Více než výhra v soutěži (hodnocení na Podnikavém dni) bylo pro děti samotné prožití konkrétních činností (pečení rohlíků). Nikdo při práci neřešil, zda vyhraje. Na rozdíl od některých rodičů – medailová maminka se divila, že nevyhrály rohlíky od dětí, „že by si to zasloužily“. Děti nepotřebují vyhrávat, to jim podsouváme a směřujeme je k tomu my, dospělí. Diskuze rodičů s učitelkou snad otevřela alespoň některým oči.

Dobré rady

Zapojte do činností během projektu nejen děti z týmu, ale umožněte spolupracovat všem, kteří o konkrétní aktivitu projeví zájem. Děti v mladším školním věku společně motivuje, když se mohou s výsledky své práce pochlubit rodičům. Zařaďte do projektu pro děti neobvyklé aktivity, do kterých se mohou zapojit, např. ochutnání syrovátky, pohazení čerstvě narozeného kůzlete, pečení rohlíků.

„To já nemůžu, protože citron u nás neroste.“

V rámci zpracovávání mapy dovozu ovoce a zeleniny si žáci uvědomili, že spous-

ta produktů, které se mohou vypěstovat u nás, se zbytečně dováží z celého světa primárně leteckou dopravou, a ta je nejméně šetrná k životnímu prostředí. Jeden ze členů týmu sám zjistil a popsal ostatním, jak se z letadla vypouští přebytečné palivo před přistáním. Dle ohlasu rodičů děti teď v obchodě zjišťují, odkud potraviny pocházejí. Nejsou-li z ČR, odmítají je koupit, při výběru dávají přednost českým potravinám. Jedna dívka dokonce odmítla bombón s citronovou příchutí s odůvodněním: „To já nemůžu, protože citron u nás neroste“.

Recyklujme, recyklujme, recyklujme

Poprosili jsme rodinné příslušníky žáků, aby si přinesli vlastní nádoby (talířky, skleničky – ne plastové), aby nevznikal zbytečný odpad. Na Mňampárty se všichni dopravili pěšky, kolmo nebo na koloběžkách, abychom snížili uhlíkovou stopu. V rámci Mňampárty jsme vyhlásili soutěž o nejchutnější mňamku vyrobenou z potravin pocházejících z ČR. Po vyhodnocení hlasování všech účastníků a zkontrolování použitých surovin jsme diskvalifikovali jídla, která tuto podmínku nespĺňovala. Přichystali jsme ochutnávku domácích sýrů z navštívené farmy, abychom rodiče nalákali ke koupi lokálních výrobků. Recyklovali jsme – při pěstování bylin jsme použili kelímky např. od jogurtů, při tvoření mapy dovožených potravin jsme využili karton z krabice od tabule. Obrázky ovoce a zeleniny jsme vystřihovali z letáků. Děti si tak uvědomily, že spoustu věcí mohou ještě využít, než je definitivně vyhodí. Zeminu jsme nabrali ze školní zahrady, aby se děti zamyslely, než vyrazí nakupovat, že lze např. hlínu získat jinde než v obchodě.

Použitá a doporučená zdroje

- <https://www.jimejinak.cz/prakticky-seznam-kdy-je-ktera-zelenina-a-ovoce-v-sezone/>
- <https://www.vitalia.cz/texty/kalendar-ceskeho-ovoce-a-zeleniny/>
- *Nekrmte popelnice – Hodnota potravin*
- *Nekrmte popelnice – Životní cyklus potravin*

DVA V JEDNOM

Projekt z Gymnázia a SOŠ Mikulov shrnuje Hana Mikulíková.

Chtěli byste dostat na svou zahradu nebo pozemek více ptačích sousedů a užitečného hmyzu? Není to nic nemožného. Projekt řeší úpravu nevyužitého pozemku v areálu kolem školní dílny, kde vznikla venkovní učebna a odpočinková zóna, jejíž provoz je bez nároků na energii. Proto název *Dva v jednom*. Vznikl otevřený prostor vybavený pracovní plochou – netradičním stolem se sedacím nábytkem. Mobilíář je vytvořen převážně z přírodních nebo recyklovaných materiálů. Součástí zázemí jsou vysázené medonosné rostliny a byliny, vyvěšené ptačí budky, hmyzí hotely a vyřešený záchyt dešťové vody. Hmyz je pro naši planetu životně důležitý, pomáhá nám s opylováním a je zásadní pro úrodu. Ptáci jsou další pomocníci v boji s hmyzem a škůdci. Proto je lépe vyvěsit ptačí budku než používat chemické postřiky. Těšíme se na ptačí námluvy. Najdeme zde i tabule s informacemi o příčinách a důsledcích klimatické změny.

Plánování a příprava Podnikavého dne

Tým tvořili žáci víceoborové třídy druhého ročníku složeného ze strojních mechaniků, cukrářů a kuchařů-číšníků (2.CS). Jádro týmu tvořili chlapci strojní mechanici. V rámci výuky odborného výcviku týdně věnovali cca jednu vyučovací hodinu projektu. Na počátku si žáci ujasnili, jaké budou mít role, zjistili své silné a slabé stránky, protože role byla spojena s přijetím odpovědnosti. Žáci si vytvořili sdílenou tabulku, kam si průběžně zapisovali úkoly, termíny a finance, tím se i vzájemně kontrolovali a mohli sledovat stav příprav na *Podnikavý den*. Do dokumentu měl přístup i učitel, který mohl případně pomoci, pokud práce stagnovaly nebo se snížila aktivita žáků. Žáci navrhli plán efektivního využití pozemku kolem haly s cílem vytvořit zázemí pro výuku a odpočinek s přesahem k řešení změny klimatu. Zpracovali si finanční plán a rozpočet, hledali různé dodavatele, oslovili učitele i spolužáky ohledně pomoci při zajištění rostlin a materiálů. Nakoupili potřebné věci pro zajištění zamýšleného projektu: soupravu na instalaci zachycení dešťové vody ze svodu do sudu, semena medonosných rostlin. Nařezali dle plánu desky na ptačí budky, zajistili materiál na hmyzí hotely, připravili potřebné nářadí a náčiní. Vyhledávali si podklady pro informační tabule.

Kus práce už teď za námi

Co tím máme na mysli? Zpracovaný časový harmonogram, vyhledávání vhodného materiálu, zpracovaný finanční rozpočet,

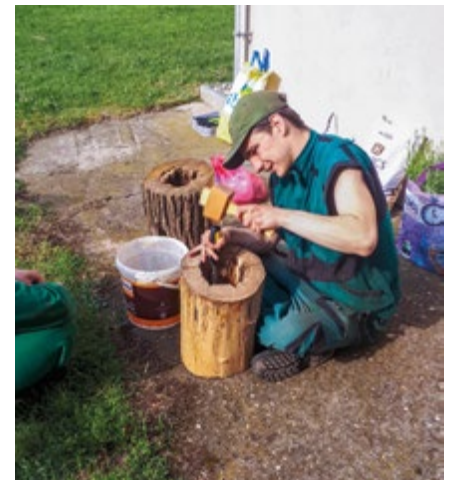
plánek realizace, seznam potřebného materiálu a nářadí, jmenovky k rostlinám, vyhledání plánek pro stavbu ptačích budek, zajištění materiálů pro realizaci *Podnikavého dne*, získané zdroje a podklady pro informační tabule o změně klimatu, příprava plánu a materiálu pro výrobu koše na basketbal, zajištění materiálu pro vytvoření zázemí na záchyt dešťové vody.

O čem byl náš Podnikavý den

Celkem se na realizaci *Podnikavého dne* podílelo 27 žáků z víceoborové třídy (2.CS), věková skupina 16–17 let, a čtyři vyučující. Během *Podnikavého dne* se žáci rozdělili do několika skupin. Každá měla své zadání: vytvořit informační tabule, vysadit rostliny a vysít semena, vyrobit ptačí budky a hmyzí hotely, vyrobit koš na basketbal, zapojit a instalovat soupravu na dešťovou vodu. Skupiny postupně plnily svá zadání a na konci dne se sešly na společném místě, které se díky nim, proměnilo.

8:00–8:15

Sraz všech účastníků, organizační pokyny, rozdělení do tří pracovních týmů

8:15–12:30

Práce v týmech (1. výroba ptačích budek + hmyzích hotelů + výsadba rostlin, 2. výroba informačních cedulí, 3. výroba basketbalového koše a zázemí pro záchyt dešťové vody)

12:30–13:00

Společná práce týmů a závěrečná fáze

13:00–13:30

Reflexe ▶

Co se nám povedlo a co po nás zůstalo

Deset ptačích budek, dva hmyzí hotely, vysazené medonosné rostliny a výsev semen louky, venkovní mobiliář z přírodních a recyklovaných materiálů, stůl a lavičky, zázemí pro zachyt dešťové vody, informační tabule, basketbalový koš, zázemí pro badatelskou činnost, výuku a relaxaci.

My a klima

Pro realizaci *Podnikavého dne* jsme vybrali prostor kolem školní dílny, kam chodíme na praktické vyučování a odborný výcvik. Uvědomili jsme si, že nám chybí venkovní učebna a relaxační zóna neboli *Dva v jednom*. Chod tohoto zázemí má být nenáročný na energii, a tedy na emise CO₂, tzn. využíváním přirozeného osvětlení, zelenou klima-

tizací, zastíněním. Využitím odpadové dešťové vody k závlisce rostlin šetříme pitnou vodu. Instalací ptačích budek, hmyzích hotelů a výsadbou medonosných rostlin přispíváme ke zvýšení biodiverzity. Výstupy projektu směřují k informovanosti a mitigaci.

Životní prostředí jednoduše pro život

Při výrobě venkovního mobiliáře jsme využívali recyklovaný nebo odpadový materiál, např. stůl je vyroben z dřevěné cívky na kabely, lavičky z odpadového dřeva, kovové části jsme získali z vyřazených školních lavic. Pro zalévání rostlin využíváme zachycenou dešťovou vodu. Během vegetačního období budeme okolí rostlin mulčovat, abychom omezili odpar a půdu udrželi vlhkou a kyprou. Při výsadbě jsme půdu obohatili o kompost, a tím zlepšili půdní život a struk-

туру půdy. Medonosné rostliny jsou pastvou pro včely, hmyzí hotely a ptačí budky pomáhají při rozmnožování živočichů, kteří se nám v dospělosti odvděčí nejen opylováním květů, ale také biologickým bojem se škůdci.

Bez reflexe není učení

Reflexe probíhala již v nově vzniklém prostoru za pomoci karet. Venkovní učebna dala prostor pro zhodnocení proběhlých aktivit. Co se nám podařilo, co bychom udělali jinak, co jsme podcenili, s kým se nám dobře spolupracovalo, co nás překvapilo. Do závěrečné reflexe byli zapojeni žáci třídy 2.CS a učitelé, kteří je provázeli celým projektem. Žáci si sami zkusili organizovat projekt. Učili se z chyb, zjistili, jak je důležitá spolupráce a spolehlivost. Získali nové informace o změně klimatu a jejich dopadech na náš každodenní život. Vyrobili skutečné výrobky, a tím pozitivně přistupují ke změně klimatu.

Použitá a doporučená zdroje

- www.veronica.com
- www.prirodnizahrady.cz

„Žáci se naučili přijmout dílčí neúspěchy. Při práci se snažili hledat jiná řešení. Nikdo při práci neřešil, zda vyhraje.“

SAD ABSOLVENTŮ**Projekt z Gymnázia a SOŠ Mikulov shrnuje Hana Mikulíková.**

Projekt může vytvořit tradici. Každý žák končícího ročníku si vysadí svůj strom na školním pozemku. Mohou být zasazeny ovocné stromy starých ovocných odrůd typické pro danou oblast, v našem případě to je oblast Pálavy, kouzelné místo pod Svätým kopečkem. Stromy vnímáme jako zelené plíce, protože průběžně produkují kyslík, filtrují prachové částice a škodlivé látky. Zachovávají životní prostředí, protože mají schopnost zadržovat dešťovou vodu, narušovat podloží a vytvářet organickou hmotu, podporují vznik kvalitní půdy. Stromy přímo bojují s příčinami změny klimatu. Ovocné stromy mají navíc přidanou hodnotu ve svých chutných plodech. Ugandské přísloví říká: „Nejlepší období pro výsadbu stromů bylo před dvaceti lety. Druhé nejlepší období je teď.“

Dobrý tým a příprava je základ úspěchu

Jako tvůrci a realizátoři se zapojilo celkem pět žáků ve věku 17–18 let. Dále tři dospělí v roli průvodců projektem a pak odborník na staré odrůdy s úkolem poradce. Žáci navrhli efektivní využití školního pozemku v okolí haly, kde probíhá odborný výcvik. Ve spolupráci s odborníkem z praxe zvolili vhodné ovocné stromy a odrůdu. Hledali vhodné dodavatele a partnery pro *Podnikavý den*, podíleli se na jeho organizaci, ukládali fotodokumentaci, sledovali financování. Vzhledem k nízkému počtu žáků si

rozdělili jednotlivé úkoly mezi sebe a vzájemně kontrolovali, kdo co má již splněno nebo co je nutné dokončit. Průběžně si vedli písemné záznamy, na čem se dohodli a co mají v daném čase udělat, aby mohl proběhnout *Podnikavý den*.

Náš Podnikavý den je tady

Podnikavého dne se zúčastnili žáci víceborové třídy třetího ročníku v počtu 13 ve věku 18–19 let a tři učitelé, kteří je projektem provázeli v různých fázích. Školní nevyužívaný pozemek se proměnil v malý ovocný sad. Základem se stalo pět třešňí

staré odrůdy Kaštánka, která dozrává v polovině června, patří mezi srdcovky, plody jsou vhodné na přímý konzum i pro další zpracování. Stromy snášejí dobře zimní mrazy a v květu nebývají poškozovány pozdními jarními mrazíky. Odrůda je dost odolná i proti moniliové hnilobě plodů. Díky rané době dozrávání uniká napadení vrtulí třešňovou. Červivé plody se vyskytují pouze jako přezrálé při jejich dlouhodobějším ponechání na stromě. Plody jsou odolné proti praskání při déletrvajících deštích. Žáci stromy vysadili a na závěr dne přizvali spolužáky z nižších ročníků a prezentovali svůj projekt.

8:00–8:15

Sraz všech účastníků a seznámení se s organizací dne

8:15–10:00

Výroba a instalace informačních tabulí

10:00–10:45

Přemístění do budovy a svačina

10:45–12:30

Příprava náradí a pomůcek, výsadba stromů, úklid náradí a pomůcek

12:30–12:45

Prezentace projektu spolužákům

12:45–13:30

Závěrečné hodnocení, reflexe, úklid

Klima s vůní jablek

Výsadbou starých odrůd ovocných stromů přispíváme k zadržení dešťové vody v krajině, zlepšení kvality vzduchu, podporujeme vznik kvalitní půdy. Kvetoucí ovocné stromy poskytují kus domova a potravy i různým živočichům a rostlinám. Staré odrůdy nabízí rozmanitost chutí, vůní, tvarů a barev ovoce, které bude možné srovnávat s lokálním ovocem. Staré ovocné odrůdy by měly být odolnější proti chorobám a měly by mít dobrou mrazuodolnost. Tím bude snížena potřeba chemického ošetřování stromů v době vegetace. Informační tabule obsahují sdělení o projektu, ale také o příčinách a hrozbách změny klimatu. Projekt cílí na informovanost.

Bez chemie, bez odpadů

Po konzultaci s odborníkem jsme vysadili starou ovocnou odrůdu, která vyhovuje místním podmínkám. Na zalévání jsme použili zachycenou dešťovou vodu. Ovocné stromy není nutné ošetřovat chemickým postřikem. Pro zvýšení úspěšnosti zakořenění stromu jsme přidali ke kořenům kompost. Oporu pro stromy jsme zvolili z přírodního materiálu – dřeva. Úvazky jsme použili jutové. Na ochranu proti okusu zvěří jsme instalovali ochranu z recyklovaných materiálů. Obaly, ve kterých byly stromky uloženy pro dopravu, jsme vytrídili a dali zpět k recyklaci. Výpěstky budou sloužit k výrobě produktů pro žáky školy, např. šťáv, moštů, sušeného ovoce, džemů. Vlastní produkci cílíme na propagaci konzumace ovoce z místních zdrojů, snížení nákladů na dopravu. Zároveň se sníží spotřeba obalů na přepravu.

A co učení?

Do reflexe byli průběžně zapojeni všichni žáci týmu i cílové skupiny. Reflexe probíhala formou rozhovoru s využitím nedokončené věty, např.: Během spolupráce nám fungovalo...; Příště bych udělal jinak...; Bylo pro mě obtížné...; Skvěle jsem zvládl... V závěru *Podnikavého dne* jsme pro zpětnou vazbu využili i reflektivní karty, které nám pomohly snadněji vyjádřit své pocity, dojmy a závěry. Žáci si vše vyzkoušeli v reálu, osvojili

si znalosti a dovednosti, které mohou využít i v budoucnu, měli dostatek finančních prostředků na nákup materiálů. Dostali důvěru, nechali jsme je vše řídit a organizovat samostatně, aby se sami poučili z vlastních chyb. Žáci neúspěch brali jako podnět pro zlepšení, hledali cesty, jak to příště udělat lépe. Naučili se trpělivosti a pečlivosti při práci, spolupracovali a pomáhali si.

Co je podle Hany Mikulíkové tou sadou podnikavých dovedností a s jakým postojem do takových projektů jako učitel vstoupit?

Rozvíjená sada podnikavých dovedností

Během práce s nápadem žák rozvíjí svou kreativitu. Svůj nápad dokáže popsat nebo vyjádřit vizuálně. Navrhuje jednoduchý plán. V rámci finanční a ekonomické gramotnosti odhadne náklady potřebné k úspěšné realizaci činnosti a vytváří rozpočet. Rozlišuje formy činnosti a jejich zdroje příjmů – podnikatelský subjekt, sociální podnik, nezisková organizace aj. Během plánování a řízení si žák vytyčuje dílčí i dlouhodobější cíle, navrhuje jednoduchý akční plán a je schopen počítat s jeho případnými změnami. Žák podporuje aktivní občanství směrem k hledání nástrojů a cest pro udržitelný přístup k životu.

Dobré rady závěrem

Zvolit si do týmu kolegu, který je na stejné vlně. Dát žákům prostor pro kreativitu

a stále udržovat v povědomí žáků průběh projektu, tzn. opakovaně podporovat žáky při aktivitách, nenásilně, průběžně kontrolovat plnění dílčích cílů, aby nic nechybělo pro zdárný průběh. Být ochoten vždy pomoci, zvláště když se žákům nedaří dle jejich představ, a hledat s nimi alternativní řešení. Vytvořit společnou složku, sdílený dokument pro průběžné ukládání materiálů a fotodokumentace. Pomáhá to nejen v případě nepřítomnosti žáků, ale také ve sledování průběhu projektu.

Jak jsme uvedli v úvodu článku, program *Podnikavé dny* je jednou z forem vzdělávání, kterak rozvíjet u žáků podnikavé dovednosti. Jak podstatné a užitečné je do výuky zařazovat řešení reálných projektů, o tom vypovídají některá vyjádření žáků, která se nám během šestileté praxe v podpoře žáků a pedagogů potkávají.

„Projekty nám pomáhají. Už jen ve třídě, když máme na čemkoliv spolupracovat, nás to posouvá v komunikaci. Práce na projektech nám dává sebedůvěru, že něco takového vůbec dokážeme.“

„Projekty jsou dobré pro učitele v tom, že když žáci vidí, že jim učitelé dají nějakou důvěru a spíš je nasměrují, než že by jim říkali, co mají dělat, tak si s nimi ucelí vztahy.“ ■

Připravila Hana Šolcová,
Lipka – školské zařízení
pro environmentální vzdělávání,
Centrum podpory podnikavosti Brno
Foto: archiv programu *Podnikavé dny*